

פנינים

וּפּרפּראוֹת נבחרים לפרשת השבוע "פרשת תזריע - מצורע - אבות פרק ב'"

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות - לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

וכן אמרו במדרש **תנחומא** (תצוה א): אמר רשב"י: בא וראה שאין חביב לפני האדם יותר מבנו, והוא בכל זאת מל אותו, וכל כך למה? א"ר נחמן בר שמואל כדי לעשות רצון בוראו, הוא רואה בנו שופך דם ממילתו, ומקבל עליו בשמחה. א"ר חנינא ולא עוד, אלא "שהוא מוציא הוצאות ועושה אותו היום של שמחה מה שלא נצטוו", והוא מה שהכתוב אומר: "ואני תמיד אייחל והוספתי על כל תהלתך" (תהלים ע"א), ולא עוד, "אלא אדם הולך ולזה וממשכן עצמו ומשמה אותו היום..."

והיה **השפת אמת** ז"ע מעיר, שהעולם עושים ההיפך מן הכתוב, שהרי לגבי סעודת ברית אמרו חז"ל הנ"ל: "אדם הולך ולווה וממשכן עצמו", ואנו רואים שהציבור מקילים בסעודה קטנה. ואילו לגבי נישואין איתא בספרים את המליצה הידועה על הפסוקים (דברים כד-ה-ו) שנכתבו בסמיכות: "כי יקה איש אשה חדשה" ומיד אחר כך "לא יחבול רחים ורכב" - לומר לך שלא ימשכן עצמו בעבור הוצאות הנישואין, והציבור בכל זאת נוהגין לקחת הלוואות ולהיכנס לחובות מרובים...

מובא בספר **כורת הברית** כי השמן מוסר נפשו לבטל סעודת מילה, שכן הוא ר"ת של שמו סעודת מילה אין לעשות, לפי שיועד שעל ידי סעודה זו יגדל זכותו, וכאשר יהודי מוסר נפשו לקיים הסעודה בשמחה, מכניע את כוחו...

ועד כמה גדול הוא הענין של "סעודת ברית" - נוכל לראות מן הסיפור הבא: כשהיה הר"ק בעל **אמרי אמת** ז"ע ילד קטן, פנה פעם אביו הר"ק בעל **השפת אמת** ז"ע לשארו הר"ק רבי **פינחס (פינטשע) מפליץ** ז"ע, וביקשו שיקחהו יחד עם אחיו הקטן רבי משה בצלאל אל יהודי פלוני בוורשה (ונקב בשמו) שיברך אותם. עשה רבי פינטשע כפי שנתבקש ויצא עם הילדים לוורשה, חיפש את היהודי, שחשבו בליבו לצדיק מפורסם, אך רק לאחר הקירות ודרישות גילוהו. לגדול פליאתו היה נראה כאחד ממשוטי עם, טיפוס המוני ביותר. התרשם רבי פינטשע שהלה אינו מבין מה רוצים ממנו, עם כל זאת מילא את השליחות, ואמר לו: אף שאינך יודע מאומה, תואיל נא לברך אותם בכקשת אביהם הרבי מגור..." עשה היהודי כחפצו והרעיף ברכות על ראשם... רבי פינטשע היה מסופק אם אכן אותו יהודי נסתר מל"ז צדיקים נסתרים, אולם בשווה לגור אמר לו השפת אמת דבר פלא: "אכן הנו איש פשוט ביותר, אלא פעם אחת כשנימול בנו, לא היתה בידו אף פרוטה לצרכי סעודת הברית, ומכר את כלי מיטתו להכין סעודת מצוה בכסף שקיבל, אחר כך נשאר בעירום ובחוסר כל. הדבר עשה רושם גדול בשמים, וכי זומרתא, איש פשוט כמוהו יעשה כזאת! נמנו וגמרו ליתן שכרו גם בעולם הזה, שכל ברכה היוצאת מפיו לא תשוב ריקם, הוא עצמו אינו יודע שניחן בכה סגולי כזה שכרכתו מתקיימת..."

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן (יד.ב)

בגמ' (ערכין מו:) מפרשים, אמר ריש לקיש: מאי דכתיב "זאת תהיה תורת המצורע" - זאת תהיה תורת "המוציא שם רע". ולכאורה צריכים לדקדק ולהבין, מהו הלשון זאת תהיה "תורת" המצורע, ולא, זאת תהיה "כפרת" המצורע וכו'? בספר **פרדס יוסף** מובא הסבר נאה לכך: על פי מה דכתוב בספר **חובת הלבבות** - שער הכניעה (פ"ז), "המדבר לשון הרע נימלים ממנו המצוות ומעבירים לאותו האיש שדיברו עליו לשון הרע, והמדבר נמל עוונותיו של חברו! והשתא מובן, זהו שנאמר דווקא "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו", כי דווקא ביום שמטהר עצמו ועושה תשובה, אז נחשב ל"תורתו", אבל עד עכשיו נחשבה תורתו, לתורת חברו שדיבר עליו לשון הרע..."

מסופר, כי בתקופה מסוימת נפוצה בעיר קראקא שמועות כוזבות - לשון הרע ורכילות על רבה של העיר, וכדרך העולם, השקרים הגיעו גם לבתי מרוח וליושבי קרנות... עד שהיה לשיחה בפי כל, כשנודע הדבר לרבה של העיר, הוציא הודעה, כי ברצונו לדבר לפני כל אנשי העיר בשבת לאחר התפילה.

יידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וכו' (יב.א.ב)

דרש הגה"ק **רבי ישראל סלאנאנר** ז"ע - למה נסמכה פרשת "תזריע", שרוב רובה עניני נגעים ומצורעים, לפרשת "שמיני" שרוב רובה עניני מאכלות אסורות? אלא, משום שהנגעים באים בעיקר על עון לשון הרע. צא וראה: בעוד שרוב בני אדם נזהרין באכילת מאכלות אסורות ובודקים שבעים ושבע שלא יבלעו הלילה תולעת קטנה, הרי מאידך, אין הם נזהרים בכבודו של הוולת ואיש את רעהו חיים בלעו במלתעות הלשון הרע. לפיכך סמכה תורה, לאמור: כשם שאתם נזהרים במאכלות אסורות, כך תזהרו בלשון אסורה... כשם שנוהרים על מה שמכניסים לפה, צריך להיזהר על מה שמוציאים מהפה!

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב.ג)

שמעתי מאת הר"ק בעל **הפני מנחם** ז"ע בעת היותי בברית שנתקיימה בבית מדרשו, ולאחר הברית נכנסו בני המשפחה לחדרו ואמר: "ביום השמיני ימול בשר ערלתו" - את "ערלת הבשר" מלין ביום השמיני בלבד, אולם את "ערלת הלב" - "ימלתם את ערלת לכבכם", יש למול כל ימי החיות!

באותו מעמד נגש לרבי, אחד הסבים שהיה יהודי פולני זקן ושבע ימים לומר מזל טוב! ואמר לרבי בשמחה ובהתרגשות: אני עוד זוכר את הברית של הרבי עצמו בפולין... ענה לו הרבי על אתר בחרפותו: צריכים להיות "שומר הברית" ולא "זוכר הברית"...

ובמולאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעולה או תור לחטאת וכו', והקריבו לפני ה'. זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה. ואם לא תמצא ידה ירי שה ולקחה שתי תורים (יב.ו-ז)

לכאורה סדר הכתובים משובש: אחרי הפסוקים של קרבן היולדת לעשיר היה צריך לכתוב ואם לא תמצא ידה, דין קרבן העני, ואחר כך זאת תורת היולדת? אלא מובא בספר **קרבן העני** - אפשר להסביר בדרך המוסר לפי הספרי, שמביאו רש"י על הפסוק "אפס כי לא יהיה בך אביון" (ראה.מו.ד): ולהלן הוא אומר "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ", אלא בזמן שאדם עושים רצונו של מקום אביונים באחרים ולא בכס, וכשאין אתם עושים רצונו של מקום אביונים בכס. ואם כן, כשישראל עושים רצונו של מקום לא שייך לומר "ואם לא תמצא ידה", וכל אשה מביאה קרבן עשיר - כבש. לכך אמר הכתוב אחרי דין קרבן עשיר: "זאת תורת היולדת" - כך צריך להיות דין היולדת, שיתנהגו ישראל בדרך התורה וכל אשה תשיג ידה להביא קרבן עשיר...

ואילו הר"ק רבי **שלום מבעלזא** ז"ע אמר: שמכאן רואים ראייה מפורשת מן התורה שמן הדיון ומן הראוי שתהיה פרנסה ברחבות לישראל... כי הכתוב אומר: "אשה כי תזריע וילדה, תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת" ומסיים: זאת תורת היולדת, ואחר כך נאמר: ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה. ואינו מובן, למה הפסיק ב"זאת תורת היולדת" קודם שאמר "ואם לא תמצא ידה, הלא גם זה שייך לתורת היולדת? - אלא שהתורה אומרת לנו "זאת תורת היולדת" - כך צריכה להיות המצב של יולדת! - שתשיג ידה לקרבן עשיר, כי על פי התורה צריכה להיות כל יולדת שיהיו לה צרכיה בריוה, אלא שאם יתרחש לפעמים ש"לא תמצא ידה" זה כבר איננו לפי התורה... לכן כתב הר"ק בעל **השפת אמת** ז"ע - נהגו לעשות את "סעודת הברית" דווקא, ברחבות רבה! בכדי להמשיך פרנסה לכלל ישראל, שהרי בתורה כתוב "זאת תורת היולדת" מיד לאחר הקרבן של "יולדת עשירה", לומר לך: "זאת תורת היולדת" - כך צריכים להתנהג!...

ואכן, לאחר התפילה קם רבה של העיר ואמר: דוד המלך אומר בתהילים (סמיג) "ישבו בי וישבו שער וגנינות שותי שכר", לכאורה תמוה, על שום מה נתלה דווקא ב"יושבי שער ושותי שכר"? ואילו היו המספרים לשון הרע – צדיקים, האם היתה יותר דעתו נוחה בכך? אלא ההסבר הוא: שזו היתה מענתו של דוד המלך! לו היו חכמים וצדיקים מלעזים עלי, לכל הפחות הייתי יורש את מעשיהם המוכבים, את תורתם ומצוותיהם!... אבל כשריקים ופוחזים, יושבי קרנות ושותי שכר מוציאים עלי דיבה, הרי אני יוצא בשן ועין... אין לי, לא עולם הזה ולא עולם הבא...

פרקי אבות – פרק ב'

הוא היה אומר בטל רצונך מפני רצונך כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך (ד)

בפשטות, כאשר אנו לומדים את דברי המשנה – אנו מבינים כי המבטל את רצוננו מפני רצוננו של מקום, זוכה לכך שרצוננו של אנשים אחרים יתבטל בפני רצוננו. אולם הרשב"ץ ורבי עובדיה מברטנורא ז"ע מביאים פירוש נוסף, על פיו המילה "אחרים" – מרמזת בדרך כבוד כלפי מעלה, וכביכול אומר התנא שהמבטל רצוננו מפני רצוננו יתברך – יזכה שיבטל הקב"ה רצוננו מפניו. בבחינת מה שאמרנו חז"ל – "צדיק גוזר והקב"ה מקיים"!!

דרש המגיד הירושלמי הנודע הגה"צ רבי שלום שבררון ז"ע – אכן, זהו סודו של הכח הכביר אשר ניתן לצדיקים, לברך את ישראל ולבטל גזרות קשות, ומאידך לגזור גזירות אשר הקב"ה יקיימן. ודוגמא למקרה בו בא הכח הזה לידי ביטוי, יכולים אנו למצוא במעשה הנפלא הבא – אודות כח ברכת רבן של ישראל הגה"ק בעל החפץ חיים ז"ע אותו סיפר לי רב באמריקה, וכך סיפר: בהיותי מכהן כרב בית החולים באחת מבתי החולים באמריקה, הוזמן לי להיתקל בצעיר יהודי אשר נפגע באופן אנוש בתאונת דרכים. מצבו של הלה היה לאחר יאוש, והרופאים, אשר חשו להצילו – ידעו לומר כי שעותיו ספורות... לאחר תהליך הויהו, על פי תעודות שונות שהיו בכיסו של הפצוע – הועיקו הרופאים את אחותו אשר התגוררה בקרבת מקום. משהגיעה האחות – פרצה ביבבות על יד מיטתו של אחיה הנוטה למות, ובין יבבותיה עלה בידה לספר לרב כי יש לה ולאחיה אב זקן, המתגורר במושב זקנים. ברור היה כי מן הראוי לעדכן את האב במצבו של בנו, ומשימה קשה זו – הוטלה על כתפיו של הרב. הלה מיהר לנסוע אל בית האבות, אולם לבו לא מלאו להבהיל את האב בתיאור מצב הנואש של בנו... הוא החליט איפוא להביאו אל בית החולים, ולהניח לו לקלוט בעצמו את המצב הקשה... אלא שלמרבתי הפלא, כאשר הגיע האב אל בית החולים והתייצב על יד מיטת בנו השוכב מבלי הכרה – לא ניכרה עליו כל התרגשות... להיפך, נראה היה כי כל המתרחש אינו נוגע לו כלל ועיקר... הרב, אשר הבחין באדישותו של הזקן – סבר כי בודאי אינו תופס את חומרת המצב, ולפיכך ביקש מהרופא להסביר לו את משמעות מצבו של הבן בעדינות אך באופן שאינו משתמע לשני פנים... ואכן, הרופא עשה את מלאכתו, הסביר לאב כי כפי הנראה שעותיו של בנו ספורות, אולם ההתרגשות הצפויה בוששה לבוא... הזקן נותר אדיש כאילו לא שמע מאומה... כעת, ניגש הרב בעצמו אל האב וניסה לקשור עימו שיחה: "מה אתה אומר?" – שאל, והזקן השיב בלי היסוס: "מה יש לומר? אני הולך הביתה!"... הביתה?? האינך מבין את מצבו של בנך?" – התפלא הרב, אולם הזקן השיב בבטחון מוצק: "הוא יהיה בריא! אין מה לדאוג!", בטוח היה הרב כי הזקן כבר איבד את צלילות דעתו, אבל בכל זאת הוסיף ושאל: המבין אתה מה קורה כאן? המודע אתה למצב של בנך?, אולם שוב האב אינו מתרגש, ואומר: הוא יהיה בריא, ואני הולך הביתה! ואז פנה לרב ואמר לו: "אתה מסתכל עלי כמי שנשתבשה דעתו, אינך מבין את פשר התנהגותי המוזרה". ובכן, הבה ואסביר לך: מוצאי – מהעירייה ראדין, עירו של החפץ חיים. בזמן שהדפים החפץ חיים את ספרו, את המשנה ברורה – ביקש מקבוצה של בעלי בתים שילמדו באופן קבוע בהיבור, בכדי שיראה כיצד מתקבל ההיבור על ליבם והאם הם מבינים את הכתוב, שהרי ככלות הכול, למענם טרח ויגע בכתיבת ספרו! אני – ממשיך האב הזקן ואומר: נמנית עלי חברי אותה קבוצה, כמה פעמים זכיתי ללמוד בפני החפץ חיים מהמשנה ברורה, ולימודי מצא חן בעיני הצדיק. בעקבות כך, זכיתי לשתי ברכות מפי קדשו: ראשית – העניק לי החפץ חיים את ברכתו לאריכות ימים, ושנית – בירכני שלא ימותו ילדי בחיי ובכן, הנני אנוכי כיום בן שבעים ושש שנים בלבד, ומכאן שעדיין לא נתקיימה ברכתו הראשונה של

הצדיק. ברור לי איפוא כי אין אני עתיד למות בקרוב. במקביל, הלא הבטיחני החפץ חיים כי לא ימותו ילדי בחיי, ומעתה אין ספק כי לא ימות בני אלא יהיה, והוא אשר אמרתי: הוא יהיה בריא, ואני הולך הביתה!... כה אמר האב, והרב שמר את הדבר בליבו. אבל לא ארכו הימים והרב לא היה צריך לשמור את הדברים: כי אותו הולה שהרופאים אמרו נואש לחייו, פתאום פתח את עיניו ומיום ליום השתפר מצבו עד שנחיה כאחד האדם... סיים ר' שלום ואמר: אין הסבר אחר למאורע, כי אם כוחו של המשנה הזאת: "בטל רצונך מפני רצונך" – אותו חפץ חיים נזהר כל חייו לבטל את רצוננו בפני הקב"ה ע"י שמירת הלשון וע"י ביטול כל רצונות היצר"ר – שפיתה בוודאי גם אותו – כדברי חז"ל "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו", לכן זכה גם להמשכה של המשנה "בכדי שיבטל רצון אחרים" מפני רצונך" – דהיינו רצון גבוה אשר מתבטל כביכול בפני רצונו של הצדיק...

ואם אנו מבקשים למצוא עוד דוגמת – מופת להנהגה זו המבוארת בדברי משנתנו – "בטל רצונך מפני רצונך כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך" דומה כי נוכל למצאה במעשה הבא – מבית מדרשו של הגה"ק רבי חיים מוולאז'ין ז"ע. ומעשה שהיה כך היה: בישיבתו של הגר"ה בוואלוז'ין למד בחור יתום מאב אשר נקרא בשם "ר' הלל מהורדנא". ר' הלל הלה – נמנה על טובי הלומדים בישיבתו של רבי חיים, מצויין בכל מידה טובה, עילוי ממש! אין פלא איפוא בכך שהגר"ה חפץ בו כחתן לבתו. והנה, ביום מן הימים נקרתה בפני הגר"ה הודמנות להוציא את מחשבתו אל הפועל. אמו של ר' הלל הגיע לבקרו בישיבה, ובמסגרת זו סרה אף אל ביתו של ראש הישיבה ופקדה את הרבנית בביקור נימוסין. כאשר נודע לגר"ה על הביקור – קרא לרבנית ואמר לה: ראי נא, לאלמנה הזו – יש בן בישיבה, בחור מצויין ומעולה ביותר, אשר דומה כי יכול להתאים כשידוך עבור בתנו. לכן, כדאי יהיה שתיקחי עמה דברים בעניין, ותציעי לה את השידוך!... ואכן, הרבנית עשתה כמצוות בעלה, שוחחה עם האלמנה על אודות הצעת השידוך, אלא שלמרבתי הפלא – האם סירבה באופן מוחלט, בוודאות ובתקיפות שאינה משתמעת לשני פנים!... אך הנה, אך יצאה האלמנה לדרכה אל ביתה, בטרם הספיקה העגלה להתרחק מן העירייה – וכבר אירעה תקלה, ואחד מאופני העגלה נשבר. כמשך שעה ארוכה שקד העגלון על תיקון האופן השבור, אולם לא עלה בידו להרחיק נסוע בטרם פקדה תקלה נוספת את העגלה... הפעם, היה זה אחד מצירי העגלה שנשבר. שוב שקד העגלון על תיקון הציר, אול רק כברת דרך קצרה הספיקה העגלה לגמוע עד אשר פקדתה התקלה השלישית: אחד מן הסוסים נפל על מקומו לפתע, ושבק חיים... כאשר ראתה האלמנה כי כן, מיהרה להסיק את המסקנה המתבקשת... היא הבינה כי "בשלה הרעה הזאת", ולפיכך מיהרה לשוב אל וולאז'ין, חזרה אל ביתו של הגר"ה, דפקה על השולחן והכריזה: "רבי, אינני מעוניינת בשידוך, וכי רצונכם לקחת את בני בכזה?"... כמובן, הגר"ה מיהר להשיב בשלילה ואף בירך את האלמנה כי תיסע להיים ולשלום, ואמנם, היא יצאה לדרכה אשר הפעם התנהלה בנחת מבלי כל תקלה... והנה, חלק זמן מה, והרבנית של הגר"ה, הוצרכה ליסוע אל אותה העיר בה התגוררה אמו האלמנה של ר' הלל. בטרם נסיעתה – פנה אליה בעלה הגאון ואמר לה: "מאחר והנך נוסעת אל עירה של האלמנה, סורי נא אל ביתה והציעי לה בשנית את הצעת השידוך עם בתנו. הפעם – היא בודאי תסכים, ועל כן אני מעניק לך את רשותי לסכם את את כל הענין בו במקום למול טובו" כה היו דבריו של הגר"ה, והרבנית המופתעת לא היתה לכבוש את פליאתה: אינני מבינה! הלא אתה בעצמך ראית עד כמה נחושה היא בסירובה לשידוך! מדוע הינך סבור עתה כי שינתה את דעתה? – שאלה, אולם לגר"ה לא היה צל של ספק: עתה פשוט לי שתסכים! – הוא שב והדגיש, ואף הסביר: הנה חז"ל חק' אומרים במסכת אבות: "בטל רצונך מפני רצונך – כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך". ובכן, באותו יום, כאשר שבה האלמנה אל ביתנו ותמחה האם רצוננו להוציא את השידוך אל הפועל בכך – השבתי בשלילה, וזאת מאחר ופירשתי את סירובה העיקש כאות משמים לכך שרצון ה' הוא שלא יצא השידוך אל הפועל, ומעתה, הבנתי שעלי לבטל את רצוני בפני רצונו יתברך. אבל לאחר מעשה חושבני, כי אין זה מוכרח... יתכן כי סירובה אינה מחמת רצון שמים באי התקיימות השידוך – אלא מחמת רצונה שלה, ומעתה – הלא כעת בודאי יתקיים חלקם השני של דברי המשנה: "כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך"! מאחר וככלות הכול רוצה אני בשידוך זה – הרי שעתה ודאי יבטל הקב"ה את רצונה של האם מפני רצוני, והשידוך יצא אל הפועל! – סיים הגר"ה את החשבון המפעים, אשר הוכיח את עצמו עד מהרה. הרבנית נסעה אל עירה של האלמנה, הציעה לה את השידוך שנית, הפעם נתנה האם את הסכמתה באופן מידי, ובו במקום נסגר השידוך לשביעות רצונם של שני הצדדים – ואף יצא אל הפועל! ר' הלל נחיה להתנו של הגר"ה מוואלוז'ין...

הדפסת והפצת הגליון

נדבת ידידנו הנכבד הרב משה ברוך ילדור הי"ו - להצלחתו ולהצלחת בני משפחתו היקרים יהי רצון שזכות זיכוי הרבים תעמוד בעדו להתברך בכל הטוב מתוך בריות גופא ונהורא מעליא אכ"ר.